

KAKO neki bi se moral zdeti ta naš planet Bogu, ko bi postal človek in hodil po njem?

Optimist in pesimist bi v tem primeru imela pač dva temeljno različna odgovora.

Tudi za to fantastično vprašanje ima kristjan dovolj fantastičen odgovor.

Kakšen se je torej moral zdeti ta največji izmed sedmorčkov sončnega sistema Kristusu?

Brezdvomno v katastrofalnem položaju, sicer ga ne bi hodil reševati. Na tostranski ravni se mu je zdel tako malo rešljiv, da te možnosti ni vzel niti v poštev.

Toda ali ga ni prav nič očaralo na njem, ko pa mi tako visimo na njegovem zelnem mahu?

Brezdvomno mu je morala biti vseč svetloba, v katero se izmenoma povija: luč, to je ena izmed Kristusovih besed. Všeč mu je moralo biti zelenje na njem, vinogradi in žitna polja, sicer ne bi hotel postati vino in kruh. Izpričano so mu bile vseč rože. Dokazano so mu bili v veselje otroci. Toda ali ga je navduševalo kaj? Pač: sla po resnici, kadar jo je srečal v človeku. Pravzaprav ga je moglo spraviti v navdušenje najbolj to: vera vanj. Resnico.

Dva tisoč let mineva od tega obiska. Ali zemlja še brni od tega vdora božjega?

Neznanska brazda se je zarisala vanjo: krščanstvo, živa priča tega obiskanja. In sredi njega Skala, mimo katere se zliva čas, vek na vek.

V človeško veselje je udrlo novo Telo in vzpostavilo okrog sebe novo gravitacijsko polje. Največji geniji vseh narodov zahajajo vanj. Vzemimo samo največjo novodob-

problematika naše politične emigracije v luči cerkvenega nauka

misli k 1. kulturnemu večeru 15. maja 1971,

DRUGI vatikanski cerkveni zbor je po besedah Pavla VI. bil „srečanje Cerkev s samo seboj in s svetom“ (Božični nagovor 1965).

PRVI namen koncila je brez dvoma bil *notranja prenova Cerkev*. Pri tem ni mišljena le prenovitev posameznih vernikov, temveč tudi prenovitev Cerkev kot vidne družbe, da bo tako celotna „Cerkev zasijala s čistim obličjem in se pomladila“ (Ecclesiam suam, 46). Zato je koncil dal pobudo za temeljito liturgično preobnovo, za spremembo Zakonika cerkvenega prava, za preosnovo rimske kurije in drugih cerkvenih ustanov.

Drugi namen koncila pa je bila *učinkovitejša služba svetu*. „Cerkev ne gleda samo nase, kakor da bi bila sama sebi cilj; Cerkev je v službi vseh ljudi; njena dolžnost je, da Kristusa dela pričujočega vsem posameznikom in narodom“ (Pavel VI. na začetku 4. koncilnega zasedanja). Zato Cerkev „iz svojih neizčrpnih zalog dviga nove zaklade: skrb za razumevanje sveta, za službo svetu, za reševanje sveta“ (Pavel VI. v božičnem nagovoru 1965).

Delček tega sveta, ki ga Cerkev skuša reševati, in delček Cerkev same, ki se mora notranje prenoviti, je tudi naša izseljenska skupnost. Tudi nam veljajo navodila, ki jih Cerkev daje „za rešitev človekove osebe in za prenovo človeške družbe“ (CS 3, 1). Če smo res zvesti sinovi Cerkev, kakor radi poudarjamo, se bomo skušali seznaniti z njenim naukom in v skladu z njim uresničiti notranjo prenovitev naše politične emigracije. In to ne le kot posamezniki, temveč kot skupnost, pa naj že gre za našo cerkveno občino ali pa za naše svetne ustanove in organizacije. Drugače povedano: *izvesti moramo svoj izseljenski koncil*.

LANI smo slovesno obhajali 25-letnico svojega zdomstva. Začeli smo to jubilejno leto z izredno lepimi prireditvami v čast žrtvam komunistične revolucije in prav je bilo tako. Končali smo ga s proslavo slovenskega narodnega praznika v trdni volji, pomagati slovenskemu narodu, da na svoji zemlji doseže politično svobodo. In tudi to je bilo prav.

Ne bi pa bilo prav, če bi se mudili le ob tem, kar se je dogajalo pred 25 leti in kar se dogaja tam v daljni Sloveniji, istočasno pa pozabljali, kaj se dogaja danes tukaj med nami. To bi ne bil izraz naše nesebičnosti, temveč dokaz naše nezrelosti.

Otrok je razmeroma kmalu pozoren na osebe in na stvari okrog sebe. Vendar pa kot oseba začne dozorevati šele takrat, ko je pozoren sam nase, ko se zavede tudi sam sebe, ko se začne muditi ob sebi, ko spozna, da je oseba in je zato, kar se njega tiče, vreden večje pozornosti od vsega drugega okrog sebe.

Nekaj podobnega velja za našo izseljensko skupnost, le da še v večji meri. Saj nobena skupnost niti obstajati ne more, dokler se ne zavede svoje osebnosti, svoje (moralne) osebnosti. In do zrelosti more priti le, če se zave svoje lastne problematike in jo skuša reševati. Zato nas srebrni jubilej našega izseljenstva naravnost izziva, da se z vso vnemo vržemo na preučevanje in reševanje vprašanj naše politične emigracije.

KAKO pa naj se lotimo dela, ko je naših perečih vprašanj toliko, da vseh hkrati ne moremo obravnavati in še manj rešiti?

Tej težavi bi se vsaj na videz kaj lahko izognili s tem, da bi se omejili na posamezna vprašanja in jih skušali reševati drugo za drugim. To bi tudi bilo popolnoma v skladu z duhom naše dobe, ki je doba pozitivizma, relativizma in

doba statistik. Zato vprašanja bolj šteje, kot pa tehta; zato vedno ostaja le na površju, ki se da izkustveno ugotoviti, ne prodira pa v globino, v bistvo vprašanj, ki je dostopno le umskemu metafizičnemu razglabljanju. Prav zato prihaja le do površnih relativnih rešitev, ki v resnici niso nobene prave rešitve.

S tem seveda nočemo reči, da ne bi smeli obravnavati posameznih vprašanj. To bomo celo morali storiti. Vendar, če hočemo poedinim vprašanjem priti do dna, jih moramo motriti v luči celotne problematike in kot njen del. Zato je potrebno, da se najprej dokopljemo do hkratnega pogleda na vso našo problematiko. To ne pomeni, da nam morajo že takoj spočetka biti jasne vse podrobnosti teh vprašanj, kar je pa tudi sicer nemogoče. Ne na širino, ampak na globino moramo iti in poiskati skupen imenovalec vseh naših problemov, *skupno korenino vseh naših težav*. V ta namen pa si moramo najprej priti na jasno, katero je najgloblje vodilo življenja in delovanja v naši politični izseljenski skupnosti.

V TEJ težki nalogi nam „*prinaša krščansko razodetje veliko pomoč*“; hkrati nas privede do bolj globokega umevanja zakonitosti družbenega življenja, ki jih je Stvarnik zapisal v človekovo duhovno in npravstveno naravo“ (CS 23, 1). Zato bomo svoja razmišljanja oprli na nauk Cerkev, ki je nauk Kristusov. Globoko smo namreč prepričani, da je samo v Gospodovi besedi, če jo v polnosti poslušamo in iz nje živimo, mogoče najti resnično odrešenje in zato tudi rešitev najglobljih, najodločilnejših vprašanj.

V ta namen nam je poleg trdne vere v Kristusa in njegovo Cerkev potrebna tudi dobršna mera poguma, da se ne izmikamo resnici, tudi če bi nas prizadela v našem najglobljem bistvu: „Živa je namreč božja beseda, učinkovita in ostrejša kakor vsak dvorezen meč in prodre do ločitve duše in duha, tudi do sklepa in mozga ter razsoja misli in namene srca“ (Hebr 4, 12).

m i r k o g o g a l a

no literaturo, rusko: Tolstoj se je ujel v to privlačnost in Dostojevski je zarisal ognjeno orbito v njej in Pasternak je gledal stoletja pluti vanjo in danes vstopa v to orbito veliki rjazanski samotar Aleksander Solženicin.

Indiferenca do Kristusa je pogosta. Odpor do njega je bolj redek. Sovražstvo do njega je izjemno in ima v sebi nekaj nečloveškega.

Neverni nagonsko čuti v Kristusu neko svetlo prasičo, ki ji mora biti človeštvo hvaležno, da se je kdaj pojavila na tem strpinčenem planetu. Vernemu pa je Kristus ves smisel in vsa njegova usoda.

Alojz Rebula,

2000 let po obisku

(Mladika, Trst, 12, 1970)

kulturni večeri ki bodo

problematika naše politične emigracije v luči cerkvenega nauka

(1. kulturni večer, v soboto, 15. maja 1971)

SLOVENSKA kulturna akcija začne s tem večerom 18. sezono svojih kulturnih in umetniških prireditev v Buenos Airesu. Ta uvodni večer v novo sezono je zamišljen kot sestanek v slogu razgovorov okrog okroglice mize, kjer nastopajo glavni referent, ki v daljšem razpravljanju očrta in razplete osnovno temo večera, in referentje-sodelavci, ki pozneje, vsak s svojega gledišča, predstavljajoči določena družbena okolja in starostne dobe, nakažejo svoje poglede k temi in k predavateljevim izvajanjem. Naš prvi letošnji večer je toliko pomembnejši, ker bo obravnaval izredno pereče in čez vse težko izseljensko vprašanje globinskega gledanja na našo svojsko problematiko v zanimivi komparaciji s tezami in ugotovitvami 2. vaticanuma o teh in podobnih vprašanjih. Namen večera je ne le, da pred našo širšo intelektualno javnost, posebno pred mladi inteligenčni rod iznese odkrito in pogumno zamotana in prenekaterikrat boleča vprašanja, ki nas vse teže, pa se jim le premnogokrat rajši ognemo, namesto da bi jih reševali, temveč tudi da pobudi še druge podobne večere z razpravljanji okrog okroglice mize o problemih, ki jih bo prvi večer nakazal in razkril.

Večer je zamislil in pripravil teološki odsek pod vodstvom dr. Mirka Gogala, ki bo tudi imel naslovno predavanje.

V razgovor pa bodo posegli, vsak s svojega gledišča, naslednji: ga. Marjana Batageljeva, dr. Vinko Brumen, Jože Dobovšek ml., Pavle Fajdiga, Avgust Horvat, dr. Jože Krivec, Miha Stariha, Jože Škerbec, prof. Pavle Verbic, prof. Tine Vivod in gđ. Marija Zorc.

Ugotovitve in izsledke večera kot tudi osnovno predavanje bomo objavili.

krištof penderecki – trpljenje našega gospoda jezusa kristusa po lukežu

(2. kulturni večer, v soboto, 5. junija 1971)

Večer, ki ga pripravljata glasbeni in gledališki odsek, bo na vigilijo praznika Junakov. Posvečen vsem med in po vojni pobitim slovenskim vaškim stražarjem in domobrancem, skuša biti primeren kulturni uvod v tragične dni junijskih spominov. Zamišljen je kot avdiovizualni koncert z reprodukcijo modernega poljskega skladatelja Krištofa Pendereckega velike simfonično koralne skladbe Trpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa po Lukežu. Koncert bo pospremljen z montažo bogate serije diapozitivov svetovno znanih križevih potov, tako v slikarstvu kot v plastiki, od zgodnje srednjeveških, do najmodernejših, kjer bosta slovenski del vredno predstavljala Bergantov in Goršetov križev pot. Sprememo besedo o avtorju in skladbi bo spregovoril Nikolaj Jeločnik, praznika Junakov pa se bo uvodoma spomnil pesnik France Papež.

d r . m i r k o g o g a l a

problematika naše politične emigracije v luči cerkvenega nauka

večer je zamišljen v obliki razgovora
okrog okroglice mize, kjer bodo poleg predavatelja
sodelovali tudi:

ga. marjana batageljeva, dr. vinko brumen, jože dobovšek ml., pavle fajdiga, avgust horvat, dr. jože krivec, miha stariha, jože škerbec, prof. pavle verbic in gđč. marija zorc

1. kulturni večer
XVIII. sezona

sobota, 15. maja 1971 ob osmih
v gornji dvorani slovenske hiše

teološki odsek

dr. france cigan je odšel

Dr. FRANCE CIGAN, redni član Slovenske kulturne akcije. Pokopali so ga v začetku marca v Ljubljani, kamor je šel v težki bolezni iskat zdravja, pa ga ni več čakal. Ni bil noben narodni velikaš, noben slaven politik, ampak preprost delavec – narodni delavec s srcem in dušo, kot je o tem zvestem in plodnem slovenskem kulturnem delavcu zapisal celovški Naš tednik. Iz Prekmurja doma je šel 1945 na Koroško, v Celovec, v drago deželo, kjer je vzljubil, zbiral, ohranjal in obujal slovensko narodno pesem kot malokdo, niti med Korošci samimi mu ni bilo najti par. Kot Prekmurcu, človeku, ki je čutil v svoji zgodnji mladosti strahoviti pritisk narodnega zatiranja, je Koroška postala druga domovina. Videl je pred seboj ogromen kup dela. Vzgojal je mladino, vodil dijaški dom v Celovcu, na gimnaziji učil petje, ustanovil in vodil pevski zbor Jakob Petelin Gallus, ki je pel in žel pohvale najbolj zahtevnih kritikov in najbolj tenkočutnih avditorijev ne le po Koroškem in po Avstrijskem, temveč tudi na številnih turnejah po slo-

venskem zamejstvu in v matični domovini. Hodil je po koroški deželi, prisluhnil in zapisoval preproste, pa tako lepe narodne pesmi koroških Slovencev. Ohranil jih je in rešil pozabe. Svoja dognanja je kot folklorist in muzikolog ohranil zapisana po številnih slovenskih revijah, ne najmanj v vsakoletnem poročilu slovenske celovške gimnazije. Vsakoletna sklepna študentska akademija tega slovenskega duhovnega branika ob starodavnem knežjem stolu je bila prvenstveno plod njegovega dela in prizadevnosti.

Na ljubljanskih Žalah čaka vstajenja, plemeniti Slovenec, zaveden narodnjak, prodoren šolnik in zvest duhovnik.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA, katere delo je kot njen član spremljal z vso naklonjenostjo in zavzetjem, je z dr. Ciganom izgubila iskrenega zagovornika svoje prizadevnosti med koroškimi izobraženstvom. Hvaležni pokojnemu prijatelju za vso naklonjenost prosimo božjega Plačnika za mir njegovi duši.

tierras lejanas

editorial

"La Prensa", el mayor de los diarios argentinos, publicó el domingo 18 de abril de 1971 en su sección ilustrada toda una página dedicada a Yugoslavia y, en especial, a Eslovenia y su capital Ljubljana. La nota, intitulada "Tierras lejanas", está firmada por el corresponsal del diario en Europa Salomón Wapnir, y acompañada, entre otras, también por una simpática nota gráfica de dos jóvenes en trajes regionales eslovenos. Extraemos, a continuación, los principales pasajes.

DESDE Belgrado un avión me trasladó a Lubliana, capital de la república de Slovenia, ciudad que cuenta con 200.000 habitantes y que se caracteriza por sus actividades fabriles que van desde la fabricación de turbinas hasta la industria maderera y textil. El río Ljubljana que la cruza, pone su nota pintoresca en el paisaje de la región.

Durante siglos toda esta región recibió la influencia austro húngara, a diferencia de las otras repúblicas que sufrieron la gravitación de los otomanos quedando, de unos y otros, rastros de su ocupación. A medida que avanzo en Lubliana, como más tarde en otras ciudades, salen a mi encuentro los testimonios de antiguas culturas que muy lentamente van desapareciendo con las innovaciones de nuestros días.

Entrando y saliendo de museos y bibliotecas, de viejas iglesias y de antiguos monasterios, me cuentan que la ciudad tiene su universidad, distintas facultades de estudios, su teatro de ópera y varios conjuntos vocacionales que representan el repertorio moderno de vanguardia. Una ciudad a la cual nada le falta para que adquiriera la fiso-

nomía del progreso y de la cultura y en la cual me pierdo en el dédalo de sus calles.

Antes de dar por finalizada mi visita a Liubliana me aproximé a la sede de la Sociedad de Escritores, que agrupa a 180 poetas, cuentistas, novelistas y ensayistas, todos ellos con libros publicados y algunos de amplia difusión. Me sentí halagado por el interés que demostraban por nuestras letras y por nuestra gente del ambiente literario, muchos de cuyos nombres conocían por traducciones directas y otras del francés y del italiano.

Aquí también conocen a Borges y a Cortázar, pero otros me preguntaron por Mallea y por Mujica Láinez, mientras que la presidenta de la institución, la novelista Mira Mihelic desea saber datos sobre la vida de Alfonsina Storni. Algunos se muestran informados de la obra de Neruda y varios conocen las novelas de Miguel Angel Asturias.

En el mes de mayo de 1971 y con la organización del PEN Club local se llevará a cabo un congreso internacional en la ciudad de Pirán, en la costa del Adriático, y tendrá por tema central del debate un sugestivo interrogante: ¿Por qué escribimos?

Slovenski prevod te zanimive reportaže Salomona Wapnirja o Sloveniji in posebej o Ljubljani ter slovenski kulturi in pisateljih, ki jo je objavil največji buenosaireški dnevnik La Prensa v nedeljski ilustrirani prilogi 18. aprila 1971, hkrati s sliko slovenske narodne noše, bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

da ne pozabimo

vsem članom in prijateljem slovenske kulturne akcije v vednost

„Ta prikaz je bil napisan za predavanje, ki je je v poslavitev osvoboditve izpod Avstrije priredila 1968 svobodnemu slovenskemu zdomstvu sovražnim faktorjem tedaj še ne uslužena Slovenska kulturna akcija.“

France Dolinar

Gornja zadržitev je natisnjena na 46. strani brošurice z naslovom: „France Dolinar – Odsotnost slovenske državne misli v prevratu 1918“, ki je izšla v zbirki Zrenja in uvidi v založbi Sij z letnico 1971 v Buenos Airesu.

V ponedeljek 29. marca letos je papež Pavel VI. v slovesni avdienci sprejel predsednika Jugoslavije maršala Tita, ki je po uradnem obisku v Rimu prišel tudi na uradni obisk na Sveti sedež v Vatikan. Maršal Tito je Pavla VI. ob tej priložnosti nagovoril s pozdravnimi besedami, poudarjajoč prizadevanja Svetega sedeža in še posebej papeža Pavla VI. za ureditve svetovnega miru, pa za plodno, obojestransko korist uradnih odnošajev med Vatikanom in jugoslovansko državo. Na maršalove besede je papež Pavel VI. takole odgovoril:

OBISK, s katerim smo danes počaščeni, budi v nas posebno občutja in misli.

Čez vse drugo s spoštovanjem in ljubeznijo mislimo na državo, iz katere vaša ekselencija prihaja, pa na njena ljudstva, ki so nam draga iz tolikerih razlogov.

Med temi razlogi vas prav gotovo ne bo motilo, če se kot duhovnik in pastir najprej spomnim krščanske vere, ki že stoletja razsvetljuje dobršen del vaših narodov in ki je dala zgodovini tolike plemenite in srčne postavbe pričevalcev in svetnikov. In naj nam bo dovoljeno, da se spomnimo tudi posebnih kulturnih in duhovnih vezi, ki te narode povezujejo z Apostolskim sedežem.

Gre za ljudstva in dežele, ki se ponajbolj bogatijo starodavne in prepeste zgodovine, ki med svojimi s slavo in blaginjo opečatenimi stranmi šteje tudi prenekatero dokaj bridke v preskušnjah in nesrečah. Tako se nam zdi, da je tem vašim narodom, postavljenim v Evropo na stičju različnih, premnogokrat nasprotujočih si omik, zavoljo vseh teh preskušanj in po volji Previdnosti odmerjena posebna naloga, da so namreč shodišče srečanja in razumetja, ki naj celini prihrani nove spopade, pa da le-ta najde s pomočjo narodov, ki so jo poselili, pot polnejšega napredka in bolj bratske omike.

Zdi se, da Jugoslavija s prizadevnostjo in pod vodstvom vaše ekselencije skuša danes odgovoriti na to svoje poslanstvo, ko razširja krog svojega mednarodnega prizadevanja čez meje Evrope, v tisti svet, ki je danes vse bolj enovit in vzajemno povezan, naj že v dobrem, naj v slabem.

Vaša ekselencija ve, s kakšno pozornostjo Apostolski sedež in mi sami sledimo vse, kar vi in vaša vlada pobujate na tem področju, pa da vam z vso iskrenostjo želimo dolžni uspeh pri vseh podvzetjih, kjer gre za brambo in obnovo miru, ali pa pospeševanje boljših in plodnejših vezi med deželami vseh kontinentov.

Takisto zahvalimo vašo ekselencijo za naklonjenost, ki jo izkazuje našim nenehnim prizadevanjem za mir in za bratsko sodelovanje vseh narodov, v zavesti, da je to pač naloga, ki nam jo odmerja naša lastna apostolska služba, služba ljubezni do vseh ljudi in do vseh ljudstev, v spoštovanju do vseh, ko čutimo, da smo jim dolžni služnost z našo ljubeznijo in našo besedo; služba, ki je nimamo za svojo, marveč za službo Njega, od katerega naše poslanstvo izhaja in katerega na svetu predstavljamo.

Prav radi priznamo, da je prav na tej ravni s tolikerimi podvigi, ki so nam skupni, vse v skrbi za mir in za mednarodno vzajemnost, že pred leti prišlo do zblizanja med jugoslovansko državo in Svetim sedežem, ki je bilo, kot so skušnje pokazale, zares plodno in obeta še bogatejše sadove.

Mi, ki nam je naloženo, da se trudimo za blaginjo in za postavne pravice Cerkve, smo preverjeni, da je zvesto soglasje med Cerkvijo in državo, ki temelji na iskrenem spoštovanju obojne neodvisnosti in obojnih pravic, prav

gotovo v veliko korist Cerkvi, a hkrati v nič manjšo korist tudi svetni družbi. Ne le, ker je mirno versko življenje že samo po sebi predragocen prispevek k vedrini v mednarodnem življenju, marveč tudi ker vera s svojimi duhovnimi in nravnimi vrednotami tako mnogo laže pomore k človečanski rasti državljanov, predvsem mladine.

Z zanimanjem ugotavljamo, kako osnove vaše ustave zagovarjajo načela, kot so: „počlovečenje družbenega okolja“, „jačenje vzajemnosti in sodela med ljudmi“, „spoštovanje človekove osebnosti“ in „splošen napredek človeka kot svobodne osebe“.

V misel nam prihaja premnogo tega, s čemer Cerkev po svojem nauku in svoji dejavnosti lahko pomaga k resničnemu uveljavljanju teh vzvišenih in njim podobnih načel, ki so v osnovi družbenega sožitja vsake države in vseh ljudstev na svetu.

Edino, kar si Cerkev želi, je zakonita svoboda pri opravljanju svoje lastne duhovne službe in svoboda v zvezi služnosti človeku – naj posamezniku, naj skupnosti – kjer ni mesta za nobeno osebno korist, tako tujo njenemu verskemu in nravnemu poslanstvu.

Katoliška Cerkev je nedavno slovesno pribila, da se hkrati zaveda narave in mej svojega poslanstva; prav zato pa se nikar ne bojmo, da bi prešla ali se nepostavno vmešavala na polje suverene in postavne državne dejavnosti. Kot smo ob priložnosti naglasili predstavnikom držav, ki so v diplomatski povezavi s Svetim sedežem, se dejavnost Cerkve odvija „na povsem drugem in vse globljem polju; na polju osnovnih nravnih zahtev, na katerih temelji vsakršna zgradba družbenega življenja“ in pa „da s svojo željo po sodelovanju s svetno oblastjo ne išče časnih koristi“. (Nagovor na diplomatski zbor, 8. januarja 1966: AA 1966, LVIII, str. 141 in nasl.)

Mislimo, gospod predsednik, da vaša ekselencija in odgovorni ljudje v državi, ki ji vladate, razumejo to ravnanje Cerkve. To razumevanje je hkrati s skupnimi obvezami, ki sta jih jasno potrdili 1966 jugoslovanska država in katoliška Cerkev, v osnovi novih medsebojnih odnošajev, ki so se nedavno popolnili z obnovo diplomatskih vezi med Svetim sedežem in Jugoslavijo; upamo, da se bodo ti odnošaji odprli še širšim možnostim zdravega razumevanja med katoliško Cerkvijo in Svetim sedežem po eni, pa jugoslovanskimi svetnimi oblastmi po drugi strani.

Ti odnošaji bodo tudi pomogli k nenehni sodejavnosti pri premotritvanju tako težavnih in zaskrbljivih vprašanj, kot jih je vaša ekselencija omenila, pa pri iskanju njihovih zadovoljivih rešitev s skupno prizadevnostjo vseh ljudi iskrene volje.

V znamenju tega upanja za skupno razumevanje, za resničen in časten mir, pa za širokosrčno mednarodno sporazumljenje in vzajemnost, vam, gospod predsednik, zares radi izrazimo naše najboljše želje, ki jih z veseljem zagotovimo tudi vsem, ki so tukaj z vami, pa tudi vsem narodom Jugoslavije, nad katere iz srca kličemo varstvo Najvišjega.

po uradni španski verziji v l'osservatore romano – 4 aprila 1971, str. 7 in 8 – poslovenil nikolaj jeločnik

prva knjiga XI. letnika

knjižnih publikacij

slovenske kulturne akcije

360 strani bogatega
branja

vezana 16 pesov ali 5 dolarjev
broširana 13 pesov ali 4 dolarjev

karel mauser
na ozarah
črtice

zbral in uredil prof. janez sever
oprema arh. marjan eiletz

pogovor o meddobju

ob zaključku enajstega letnika

S MO v tretjem svetu – ne v tistih dveh, o katerih pravi Župančič: „Tu? Preko morjā? In ni ti mejā?“ Slovenski svet je razdeljen na celinski, prekomorski in pomorski svet. Je svet stare zemlje, gozdov in gora in je svet morij, pomorskih cest in pomorskih puščav. Te svetove loči drugačnost, nasprotje – in vendar je med njimi globlja, zemsko bitna zvezanost. Smo v pomorskem svetu – kot v odisejadi – in klen drobci naših zgodb iz tega tretjega sveta so papirji, popisani ne v utilitarnem prijemu in politični projekciji, ampak v popotniškem snovanju – za stvarno obdržanje soglasja s čistim slovenskim duhovnim snovanjem. Meddobje – papirji našega izzivanja v vse dimenzije časa: v preteklo, v prihodno in zdanjo; v vso prostornost: v slovensko celinsko in slovensko pomorsko.

Odkar je pred dobrimi stoštiridesetimi leti začela pri nas veliko tradicijo čbelica s svojimi peterimi roji, je bila revija vsekdar podoba slovenske kulturne zbranosti ali borbenosti, zmogljivosti ali sterilnosti. Bolj kot druge – da, bolj kot v knjigah – so se v kulturno literarnih in znanstvenih revijah kristalizirale estetske ideje, nazori, filozofije. Izčiščevale so se ustvarjalske osebnosti in smeri, spočenjale pravde in spoznanja.

Smo druge – na južnih in severnih morjih – in naša snovnost je vse bolj morskop regnetena. Ampak gre za naš odnos do morskega in do celinskega sveta: že desetletja se hranimo z ribo in kruhom, in vendar delujejo v nas obredi zemlje in vzgibi preteklih spoznanj.

Poletje se je nagnilo v jesen – in tega nam v širinah pomorskega sveta ni mogoče spoznati drugače, kot po višini sonca na dnevnem nebu in poziciji zvezd na nočnem. Dnevi so metafizični – sedimo v zakotnem pristaniškem baru pri mizi polni papirjev, načrtov, odtisov; med knjigami in časopisi leže pomorske karte, vrvi, dokumenti in zapisi, računi, pesmi in študije. Tu se spočenja revija. Ugotavljamo količino soli, smer vetra, moč tokov. Nekdo govori: „Potrebujemo revijo, ki bo vezana na slovenstvo in pomorstvo... za spoznavanje smeri.“ Poslušam – dva ali tri obraze poznam, drugi so zaviti v gost dim ali pa sploh spremenjeni. Smo v političnem stiskanju. Ampak nekdo, ki ga ne vidim, nadaljuje: „Usmerite se proti celini – vezani ste na morje in na zemljo. In bolj kakor v posameznikih, se življenje oblikuje v družbah...“

Grem v papirje, kjer so pisma, sporočila in navodila. Tu so po vrsti zapisana imena: Ivan, Jože, Vladimir, Jurij... vendar, koliko jih manjka! Nekateri so odšli za vedno, drugi se izgublajo v času in prostoru, tretji morda iščejo v samotni – nekateri so utihnili po nekaj letih, ker niso bili dovolj pripravljeni za pot. Iz preteklosti se kot preblisk, ali kot blede prikazen dvignejo imena: Truhlar, Jurčec, Vodeb, Simič... Nekdo se razburjen vprašuje: „Zakaj se ne oglasi Beličič? In Jevnikar – ali ne zapisuje več premikov slovenske knjige? In Kacin? In Lenček? In Rozman?...“

Ne sledim – pomaknem se v kot in zdolgočasno odprem knjigo, ki sem jo našel na polici med steklenicami in stariimi jadrji. Berem: „Vsi mornarji so že obupali in se pripravljali na plavanje. Klicali so Boga in našo ljubo Gospo iz Monserrata na pomoč...“ Ali smo res že v „drugi“ akciji? Iz vetrovnega pristanišča pošilja znamenja pisatelj in pesnik: „Žal se SKA ne bo mogla ohraniti, če ne bo glavnina njenih sodelavcev iz Oceanije in Atlantide. Nam v Evropi res ne kaže – tudi če bi imeli ne vem koliko gradiva – objavljati v vašem svetu.“

Meddobje – pomorska revija – se spreminja z vso svojo posadko, ki je še ostala po nevihtah in boleznih, v fantastično ladjo. Sključeni veslači in mornarji – dva ali trije, ki so še pri močeh – si prizadevajo, da bi zamašili razpoke in izčrpali vodo, ki vdira v podpalubje. Vendar pa je stvar lahko tudi drugačna: stopim naprej in se zazrem proti vetrni strani – ladja se guga z valovi, a nadaljuje svojo pot po enolični ravni. Nismo na tujem. Smo v svojem elementu in svobodni ustvarjalni zanos nam daje toliko moči, da včasih na vsej vožnji črpamo vodo in delamo podnevi in ponoči, da se ladja lepo obdrži na površju in se

posadka ne potopi na dno morja. Pravzaprav se nenehno rešujemo – kulturna revija je podoba časa in človeka, naša pa je podoba časa in pomorskega garanja.

Stari in novi obrazi, vsak s svojimi pismi in sporočili, vsak s svojimi iskanji, znamenji in močmi. Ne misli pa, dragi bravec, da smo si edini in da se ne prepiramo. V teh pristaniških barih je to običajna stvar. Eksistiramo v trenjih, napetostih in polemikah. Revija mora biti izraz našega stanja.

Dvignem se in prižgem oljenko, zunaj je že globoka tema, vendar kljub temu opazujemo, kako se v veliki oddaljenosti prikaže iz vode bela gmota, se počasi dviga in narašča. Vsako noč se prikazuje – čez dan je ne vidimo, a ko se znoči, je tam. Pograbimo papirje, a ne moremo nikamor, vrata so zaprta. Vznemirjeni se vprašujemo, kdaj bo prišla do nas. Je bela praznina, ki se bo počasi razlila po vsej obali in nas razkrojila v nič. Kdaj, kako se bo to zgodilo? Ali je kakšna pomoč?

Zaenkrat ne smemo misliti na nič drugega, kot na delo. Izdati novo številko revije, pomeni napisati poročilo o dnevih in nočeh, o naših prepirih, norostih in prikaznih... Prizadet v tem razvojnem procesu, utrujen v delu in morda preveč intenzivno navezan na kontinentalnost, prebere tovariš: „Komunikacija na kulturnem področju. Ni mogoče ločiti ideje kulturnih stikov med ustvarjalci na različnih morjih in tistimi na kraški zemlji, v gorah in gozdovih, od samega pojma akcije in fronte... V dnu naprednosti časa in obenem spričo vstajajoče gmote, ki se razliva proti nam, se je treba prepričevati, da naša akcija ne bo mogla obstati, če ne bo asimilirala in sprejemala del iz drugih pristanišč, če ne bo dobivala zdravil iz gozdnih rož in gorskega kamenja. Najkasneje v desetih letih morajo priti nove moči, mladi delavci in sodelavci, sveži romantiki, drzni duhovniki. Posadka mora sporočiti svoje zarise na pomorskih in nebesnih kartah drugim posadkam po morjih in pristaniščih in tudi tistim v gozdovih in gorah. Organizacija je v dilemah pred potrebo širše interpretacije dramatičnosti časa in v potrebi intenzivnejšega tekmovanja. Stari kapitani odhajajo v pokoj, se grejejo na soncu na krmu, ali leže v podpalubju...“

Vpadem v besedo, a ne morem dati glasu od sebe – vsakega od nas tiči nekaj v prsni, stiska v grlu, udarja po čelu. Pravzaprav nihče ne govori; ugovarjamo samo v mislih; hitimo po sodelavce, mrzlično zbiramo recepte, dokumente... Rešitev je v odprtosti, v sprejemanju mladih in svežih moči.

Meddobje je bilo ustanovljeno, da bi služilo umetniški in publicistični spontanosti ustvarjalcev v tem svetu – zunanjem, pomorskem in pampskem – in v tistem času retrospektivnih grozot in klasičnih tragik. Ali se je od takrat kaj spremenilo? Ali je revija še to, kar je bila in za kar je bila ustanovljena? Se pravi, za pomorske delavce in popotniške umetnike. Ali so se zgodili premiki v potrebah in možnostih ustvarjalcev?

Kako je lepa noč s svojimi južnimi vetrovi in daljnimi grmenji. Mislim: položaj Meddobja je bil vedno izjemen in bo tak tudi ostal – v tem je njegova zgodovinska vrednost. Zavem se ostrine obeh svetov, a tudi rešitve v obeh. Nato govorimo vsi naenkrat v nekaki konspirativni tišini. Ob zaključku enajstega letnika spoznavamo važnost in moč teh papirjev – z njimi dokazujemo oba svetova, celinskega in pomorskega. Sprejemamo snovi zemlje in vodā. Noč je blizu – v nji je daljna bela praznina. Takoj se moramo strezniti in odreči vizijskim in realnim skušnjavam, hoditi natančno proti svojemu stvarnemu in neodvzemljivemu slovenstvu; zapisovati vse, kar odkriva prvinsko krščansko strukturo teh ladij, iti proti sebi, proti svoji zemlji.

Na temnem obzornem nebu se je nekajkrat presekujoče zablistalo in veter je udaril v okno. Prihajala je nevihta. S silo smo odprli vrata in stopili na sveži zrak in šele ko smo naglo odhajali proti domu, nam je stekla beseda mirno in stvarno.

k boju z zlom

II. delanje zla

VSAKO bitje, to je vse, kar je, po notranji sili svojega bivanja teži k čim večji polnosti svojega bivanja, končno k svoji popolnosti ali zadnji in celotni polnosti. Ta polnost in popolnost je njegovo (bitno) dobro. Lahko je že doseženo, posedovano, lahko tudi šele iskano. Če ni doseženo, ko bi moralo biti, se javlja kot pomanjkljivost, kot „vrzel“ ali „luknja“ v njegovem bivanju in kot taka je zanj (bitno) zlo. Kot tako je „nič“, namreč ne-bitje, nedosežena polnost, ki bi jo bitje moralo imeti. Zunaj slovarja in slovnice zlo ni nasprotje dobrega, temveč njegova odsotnost. Bitno zlo ni dobremu prirejeno, temveč podrejeno.

Tako označeno zlo se zdi zelo abstraktna, morda celo zgolj miselna bitnost, ki da nima nič opraviti z „dejanskim“ zlom, z zlom, ki ga čutimo in trpimo. Tudi zato se je težko dokopati do pojmovanja zla kot nebitja, kot nič.

V starem katekizmu je bilo označeno kot vrhovno vodilo krščanske npravnosti pravilo: Delaj dobro in ogibaj se zlega! Prvi del se mi je vedno zdel čisto umljiv, drugi pa mi je že tedaj budil mnogo razmišljanja. Toliko bolj sem se ustavljal ob njem, ko sem našel teorijo o zlu kot niču in sem se vpraševal, kako naj se ogibam nič. Ogibanja sicer nisem umeval v smislu: obiti nekaj ali iti mimo, le varovati se ga, skrbeti, da ne padem vanj. Prav ali ne prav sem v tistem „ogibaj se“ videl zapoved: ne delaj zlega! Prepovedano je storiti zlo. In tu je zasijala pred menoj težava, ko sem že poznal teorijo o zlu kot niču: kako je sploh mogoče delati ali storiti nič. Seveda storiti nič lahko včasih tudi pomeni nič storiti, a ni vedno tako.

Če je (bitno) dobro vsakega bitja v njegovi bitni polnosti, (bitno) zlo pa v pomanjkanju te polnosti, tedaj se vsiljuje vprašanje, odkod to pomanjkanje polnosti, zakaj bitje nima, ni doseglo svoje polnosti. Drevo, ki sem ga zasadil na vrtu, raste, se razrašča v krepko krono, poganja liste in cvetove, rodi sad: doseglo je svojo polnost, svoje bitno dobro. Kadar tega ne doseže, kje je vzrok? Morda v šibkosti njegove življenjske sile, morda v nesodelovanju ali nasprotnem delovanju dejavnikov, katerih prinos k rasti drevesa je potreben. Karkoli je, to kar je rast drevesa v njegovo polnost onemogočilo ali izjalovilo, je povzročilo njegovo nepopolnost, njega (bitno) zlo. Zato je v nekem pomenu tudi samo zlo. A to že ne več v prvotnem pomenu. Vendar pa je lahko to zlo nekaj zelo stvarnega: sonce, zrak in vetrovi, prst in gnojila; lahko tudi drvar, ki je drevo podrl in nasekal drv za zimo. Le da vse to ni samo na sebi zlo, lahko za kaj drugega celo zelo dobro; je zlo le v razmerju do tega drevesa, katerega rasti v polnost ni omogočilo, morda jo je zavrlo ali že doseženo uničilo. Vpliv, učinkovanje, delo teh dejavnikov pa je zlo povzročujoče; v tem smislu je tudi samo zlo.

Tako je torej mogoče delati zlo: tako ravnati, da kako bitje ne doseže svoje bitne polnosti ali da že doseženo zopet izgubi. Le da v svetu, vsaj za naše umevanje, ni take uredbe, da bi vsako delovanje bilo vedno in enoumno dobro ali zlo. Lahko je dobro z nekega vidika in zlo z drugega, koristno komu in škodljivo drugemu. Prežihov Voranc pripoveduje v neki zgodbi, kako so ljudje, ki so imeli suha polja, priganjali tiste, ki so imeli mokra in jim je suša dobro storila, da so šli z njimi za procesijo, ki je prosila za dež. Obratno pa so ti z mokro zemljo silili druge, da so z njimi molili za lepo vreme, ko je bilo dežja mnogo. Enim je bilo sonce dobro, ker jim je prevlažno zemljo sušilo, drugim je delalo zlo, ker jim je suho še bolj izzigalo.

V dejanskem življenju je tudi zato tako težko povsem stvarno, neosebno, za vse veljavno razsoditi, ali je kak pojav dober ali zel, vsaj tedaj, kadar gre za povzročitelja zlega, ne za prvotno (bitno) zlo samo. Stvar se še bolj zamota, kadar je pojav tudi sam mnogolik in zapleten.

Tak pojav je vsaj v teoriji pač mogoče uničiti ter zlo, ki bi ga mogel povzročiti, s tem preprečiti. A vprašanje je: se ne uniči s tem tudi kako dobro? Tedaj preprečimo eno okvaro in povzročimo drugo, eno zlo zamenjamo za

drugo. V naravi lahko porušimo ravnotežje, ko npr. iztrebimo kako živalsko vrsto, ki je delala škodo, pa se nam potem preveč razmnoži druga, tudi škodljiva, ki jo je prva držala v pravih mejah. Zdi se, da v naravi ni take uredbe, da bi vsaka stvar bila povsem enoumno in vselej le ali dobro ali zlo, da pa vlada neko ravnotežje, za katerega vzdrževanje so potrebni tudi tisti, ki morejo s kakega vidika biti škodljivi, povzročitelji zla.

Na človeški ravni se nam vprašanje še mnogo bolj zapleta. Človek je tudi duhovno bitje. To pa pomeni: Privč, da teži v neskončnost, išče popolnosti, ki je v življenju ne more doseči; torej nikoli ne doseže polne dobroti, kot jo npr. more doseči drevo. Drugič, človek se svojega teženja zaveda, svojo bitno polnost tudi zavestno išče, ob svojem neuspehu trpi; kolikor v iskanju uspe, občuti srečo, ob neuspehu je nezadovoljen in nesrečen. Tretjič, tudi človek ne more uiti naravni nujnosti, da išče svojo popolnost ovira pri istem druga bitja ali jih celo žrtvuje: uživa kot hrano, porablja za gradnjo doma in izdelovanje obleke, za proizvajanje toplote, ali pa odstranja kot nadležen ali njemu škodljiv plevel ali mrčes; v iskanju svoje (bitne) dobroti povzroča v svetu tudi (bitno) zlo.

Četrtrič, in to je posebno važno, človek more in mora presojeti dobro in zlo, ki ga povzroča, ga mora vsklajati, da ohranja naravno ravnotežje ali red, in ga izpopolnjuje, da celotnemu stvarstvu pomaga do večje polnosti bivanja, da v svetu sodeluje pri rasti dobrega in zmanjševanju zla. In za to svoje prizadevanje je človek tudi odgovoren. Kolikor ne ravna prav, to je tako, kakor bi v skladu s svojim položajem, s svojim spoznanjem in močmi, moral ravnati, vnaša v stvarstvo neko novo vrsto zla, česar rastlina in žival ne moreta. To je npravno zlo, ki mu v verskem imenovanju pravimo greh. Povzročanje te vrste zla obremenjuje človeka z občutkom in dejstvom krivde.

Sedaj pa se postavlja nad vse težko vprašanje: Ali je npravno zlo, greh, tudi le ne-bitje, nič, ali pa je vendarle nekaj bivajočega, stvarnega? Misli iščejo odgovora v tej smeri: Bitno zlo je izvorno in prvenstveno ne-bitje, nepolnost bivanja stvari; šele v drugi vrsti moremo zle imenovati dejavnike, ki ono zlo povzročajo ali dosego dobrega onemogočajo. Npravno zlo pa je izvorno in prvenstveno neko ravnanje, neka zla odločitev in neko zlo dejanje, nato šele učinki teh v dejanstvu. Npravnemu zlu bo tedaj pač treba priznati neko stvarnost.

Npravno zlo je res dejanje, ki je nekaj stvarnega. A zlo ni kot dejanje, marveč le kot razdiralno, uničevalno dejanje, kot dejanje, ki uničuje neko dobro, ga preprečuje ali ga vsaj ne ustvarja. Kajti vsako dejanje je dejanje človeka, ki je dolžan delati dobro, ne pa ga uničevati, preprečevati ali opuščati.

Vendar tudi kolikor je npravno zlo nekaj stvarnega, ni kot tako uničljivo, razen če tvegamo tudi uničenje njegovih nosilcev. Ti pa so človeške osebe, ki kot take zopet niso zlo, marveč največ zle. Zato bo pač tudi tukaj veljalo, da zla kot takega ne moremo uničiti, marveč le premagovati, preraščati, celiti.

Saj, kako neki bi ga mogli uničiti? Mar tako, kakor so delali nekoč, ko so obdolženim tatvine sekali roke, si za tiste, ki so nezakonske zanosile, izmišljali najkrutejše muke, s katerimi so jih duševno in npravno ubijali, ali ko so čarovništva osumljene sežigali na grmadah? Ali tako, kakor delamo razsvetljeni sodobniki, ki rešeni predsodkov temnih dob znamo človeka moralno ubiti z odvzemanjem dobrega imena, znamo osumljence iztrpinčiti in razčlovečiti v zaporih ter zadušiti v taboriščih? Če bi vsi obtoženi in kaznovani bili tudi zares krivi, mar se je s kaznijo, s tako kaznijo, zlo uničilo? Se ni povzročilo novo zlo, uničilo pa mnogo dobrega?

Ta vprašanja zaslužijo in terjajo še nadaljnje razmišljanje. In ne le od mene.

lojze iliija in njegova huda pravda

PISATELJA Lojzeta Ilijo na splošno slovenski bravec ne pozna, dasi je napisal dozdaž že tri knjige. Mohorjeva družba v Celovcu mu je l. 1958 izdala prvo knjigo **Domače zgodbe**, leta 1961 in 1962 pa povest v dveh delih **Gospod Šimen**. So to razgibani opisi domačih običajev in vaških tipov iz okolice njegovega rojstva (Spodnji Brnik pri Cerkljah na Gorenjskem, kjer se je rodil l. 1905), kramljanje o spominih na ljudi, ki jih je poznal iz mladosti ali po opisih starejših ljudi. So to zgodbe v slogu Trdinovih pisanj, realistične stvari z malo domišljije sicer, toda z mikavnimi opisi kolektivnih vaških navad, pa jurčičevskih vaških posebnosti.

Zanimivo je, da je Ilija, danes 65-letnik, začel pred javnostjo pisati šele po 50. letu starosti, tedaj, ko bi pisatelj po Pregljevi sodbi in po njegovem zgledu moral že nehati s pisanjem. Toda mi, ki smo kolikor toliko poznali njegovo mladost, se ne čudimo in vemo, da je Ilija pravzaprav pisal vseskozi od dijaških let. Že v šentviški zavodski list **Domače vaje**, potem v bogoslovskega kot bogoslovec, kjer je prebil devet semestrov; kot visokošolec je pisal v stražarsko glasilo. Diplomiral pa je na pravni fakulteti.

Kot visokošolec je doživel „šencurski proces“, v katerem je bil obsojen na enoletni zapor, ki ga je predsedel kot politični obsojenec skupno s predsednikom Hrvatske seljačke stranke dr. Mačkom in msgr. Škerbcem v Sremski Mitrovici. Potem mu je dr. Korošec omogočil potovanje v Francijo, kjer je v Parizu na Aliance Française opravil izpit iz francoščine. Tako pripravljen je kot diplomirani pravnik vstopil v uredništvo Slovenca, kot urednik za domačo politiko. Tam mi je bil stanovski kolega in sem postal bolj kot na njegove uvodnike pozoren na njegove leposlovne opise navad in nedeljskih zgodbic, ki jih je marsikdaj napisal tudi na mojo prošnjo. Toda vse to je tedaj in tudi pozneje pisal anonimno, poznan samo njegovim prijateljem, drobiž, ki mu je sam dajal manj cene kot drugi, ki smo ga nagovarjali, naj ne zanemari svojega kramljanja o ljudeh, navadah in zgodbah svoje okolice.

Iz uredništva Slovenca je vstopil v odvetniško pisarno dr. Šmajda v Radovljici, da se usposobi kot odvetnik in gotovo tudi kot politični delavec na terenu. Šmajd sam mi je pravil, da mu je pisal v akte kar cele „zgodbe“ o pravih in pravdarjih, bolj leposlovno kot pravno analizirane. Tik pred vojno je napravil odvetniški izpit.

Vojna ga je pognala z Gorenjskega kot begunca v Ljubljansko pokrajino, kjer je živel spočetka na Notranjskem na domu svoje druge žene, potem pa je vstopil v Slovensko domobranstvo kot vodja propagandnega odseka, sodelujoč tudi pri gorenjskem domobranstvu. Kot tak je z ženo in štirimi otroki maja 1945 zapustil domovino in se izpod taboriščnih šotorov in barak naselil v Venezueli, kjer je še zdaj kot knjigovodja v tovarniškem podjetju. Tako kot Mauser dela podnevi v podjetju, ponoči pa piše za Mohorjevo družbo, za Slovensko državo, v koroške in avstralske liste itd., in to sedaj že pod svojim imenom. Tako se je kot pisatelj Ilija rodil šele po svojem petdesetem letu, v emigraciji.

Kot sam pravi v uvodnih besedah k **Gospodu Šimnu**, si je postavil nalogo, zavestno odkrivati „podobo naroda“, sestavljajoč jo „iz samih barvanih kamenčkov v pravi mozaik“. In po taki življenjski in pisateljski poti je sedaj pristopil tudi k sestavitvi take podobe slovenskega domobranstva z opisi kolektivnega življenja „na neki postojanki“ v razdobju od binškoosti leta 1944 do maja 1945.

Slovinci še nimamo **domobranskega romana**. Razumljivo je, da ga niso napisali doma, razen kolikor nastopa domobranski kolektiv kot skrajno negativen tip v nasprotju pozitivni „narodnoosvobodilni vojski“. A napisala ga ni niti emigracija, od katere bi ga nujno pričakovali. Več večjih delkov je bilo izdanih, o katerih bi sodili, da so samo deli večjega epičnega opisa protirevolucije teh medvojnih let.

Problem domobranstva se je pokazal v knjigah samo v manjših novelah in črticah. Tako so se ga dotaknili vsak na svoj način Ruda Jurčec v **Ljubljanskem triptihu**, Zorko Šimčič v **Človeku na obeh straneh stene**, Lado Korošec kot

borec v **Času pod streli**, Marko Kremžar pa kot zapornik na ljubljanski sodnji, mladoletni vrnjenec iz Vetrinja v zbirki **črtic Sivi dnevi**. Posebno podobo je ta problematika dobila na odru v Marjana Willenparta tridejanski **Zadnji krajec** in v Vinka Pozničja (Joža Vombergar) domobranski igri **Napad**. Od vseh teh del sta Korošček **Čas pod streli** in Pozničev **Napad** najbolj domobranska v ožjem smislu besede: vojaško borbena proti partizanski vojski.

Prvi se je lotil širšega pripovednega teksta iz domobranskega življenja prav Lojze Ilija. Lotil se ga je kot pravnik, politični publicist, propagandist in pisatelj. Vsa njegova življenjska preteklost ga je vodila v to, da je povest napisal takšno, kot je pred nami. Stvarno hoče najprej prikazati osnove in problematiko domobranstva sploh, njegove ideološke temelje in cilje, kamor raste; izpovedovalec tega je pater Anzelm. Je to boj krščanstva proti brezbožnemu komunizmu. Nato razčisti razmerje med protirevolucionarji: med domobranci samimi, ilegalci in četniki, kar razlaga Ljuba Duša. Največja pravda se vodi med domobranci in terenci ter njihovo mrežo in metodami. Tu je glavna vsebina tega življenja na postojanki. Le enkrat pride do odkritega spopada med domobranci in partizani in to je gotovo najbolj sugestivno opisan prizor. Najhujšo pravdo pa je pomenilo gotovo razmerje domobrancev od Nemcev, ki so po svoje podpirali obe strani bratomora iz svojih namenov. Kot pravnik razčlenjuje Ilija svetovni komunizem in njega slovenski odraz, ki je v zvezi s komunisti v okupatorjevih vrstah. Na vse strani je zapredal domobranski idealno čisti protikomunistični boj zaradi krive perspektive mednarodne politike zaveznikov, za katere so domobranci mislili, da delajo zanje s svojo borbo proti sovjetizaciji terena, kajti očiten je zavezniški interes, da Slovenija ne pade pod sovjetski vpliv. Najhujši očitok pa je bil ta, kot ga je izrekla terenka: „Vam ni za narodno osvobodjenje kot nam; vi ste za okupatorja.“ Vse to hoče Ilija pobijati, dokazuje nasprotno, opravičuje tako borbo, ki s premočrtnim bojem proti komunizmu v vseh oblikah v mejah Slovenije, ne na mednarodnih bojiščih, pride v nasprotju z vsemi tokovi v svetu, tako da domobranci nazadnje ostanejo osamljeni, zapuščeni od vseh; vojaško nepremagani so bili poraženi, po Ilijevem, po spletkah domačih in tujih politikov. Ta mreža, spletena od vseh strani proti zdravemu odporu naroda, kot ga predstavlja domobranstvo, je svojevrstna **Huda pravda** za Ilijo. V začetku se ji približa kot pravnik, kot apologet, da ga v drugi polovici povesti reši pisatelj, ki ga je snov sama zanesla v umetniško oblikovanje močnih kolektivnih prizorov.

V okvirju take zapletene hude pravde se vrste pestri prizori iz življenja na položaju, likvidacije domobranski propagandistov, spletko terencev, različni njihovi tipi, pobijanje nevtralecev, kot je bil iz samostana pobegli pater Benedikt, ciganov in beračev, ki bi lahko kaj izdali. To so mozaiki, ki naj zloženi dajo živo podobo domobranstva, kakor jo je videti „s postojanke“.

Ilija je napisal s to povestjo prvo o domobranci in s to svojo **Hudo pravdo** dokazal kot pravnik in ustvaril kot pisatelj prepričljivo podobo, da nikakor ni resnica tako enostavna, kakor se danes že 25 let uzakonja v domovini in kakor jo je izrazila terenka Na meji, da je bil namreč na partizanski strani boj za osvobodjenje, na domobranski pa za obrambo okupatorja... temveč da je bila problematika domobranstva neizmerno bolj zamotana in tudi neizmerno bližja boju za pravo podobo slovenskega naroda in njegovega resničnega osvobojenja.

Povest ima tudi svojo umetniško ceno. Ne v najmanjši meri je prav svojiski Ilijev pripovedni slog, ki je v marsičem priokus naših klasikov Trdine, Erjavca id. Če je slog antikvaren, pa ni zastarel način koncepcije, ki spominja na sodobni kolportajni roman. Ta povest se mu približuje na način, kot je pisal ameriško-slovenski Louis Adamich in se mu tako pisanje šteje v uspeh. Kot kaže predvsem drugi del povesti, je Ilija kot pisatelj dozorel: opustil je pravništvo, pa prešel bolj v oblikovanje v sebi.

t i n e d e b e l j a k

v spremni besedi k ilijevi povesti „huda pravda“

M E D D O B J E JE REVIJA SLOVENSKEGA USTVARJALCA V SVOBODI – NAROČITE JO !

KNJIGE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE NAJ SO LAST IN VREDNOTA VSAKE SLOVENSKE DRUŽINE !

VSEBINA

FRANCE PAPEŽ, IZ DNEVNIKA (uvodnik v španščini)

drama

IVAN MRAK, VAN GOGHOV VIDOVI PLES, himnična tragedija

poezija

KAREL MAUSER, PESMI

FRANCE PAPEŽ, ZAPISI S POTI

JOHANN CHRISTIAN HÖLDERLIN, VRNITEV DOMOV

TINE DEBELJAK, IZ ZBIRKE POLJSKE MEDVOJNE LIRIKE „ŽALOST ZMAGOSLAVJA“

eseji in razprave

FRANC RODĚ, LLK PAULA CLAUDELA

ŠTEFAN SLAK, VOKALNI KVOCIENT SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

glosa

FRANCE PAPEŽ, V SPOMIN VELIKEGA ROMANTIKA

mnenja

p. ALOJZIJ KUKOVICA DJ, VERSKA KRIZA NAŠEGA ČASA PO SODBI NEKATERIH ZNANIH TEOLOGOV

kritike in presoje

FRANCE PAPEŽ, ALOJZ REBULA – V SIBILINEM VETRU

RAJKO LOŽAR, ŠE ENA ANTOLOGIJA NEMŠKE LIRIKE

STILLE NACHT, HEILIGE NACHT

gradivo

LEV DETELA, FRANCE BALANTIČ – EINST WIRD ES SCHÖN SEIN

EIN VERSCHOLLENER DICHTER

slovenski ponatis v švicarskem listu Die Tat v nemščini objavljene

študije o Francetu Balantiču in nemški prevod pesmi Nekoč bo lepo

TINE DEBELJAK, DOPOLNITEV PISMA IVANA CANKARJA IZ MEDVOJNE ZBIRKE „ŠOPEK CANKARJEVIH PISEM IZ SLOVENSkih GORIC NA ROŽNIK“

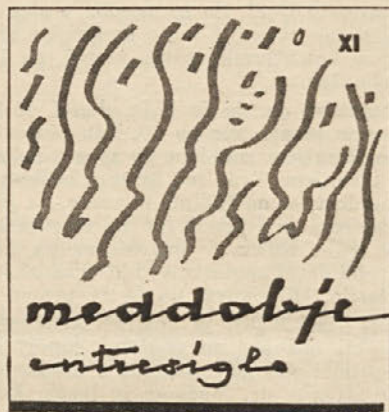
zapisi

JOŽE VELIKONJA, IN MEMORIAM ARTHUR MOODIE

v začetku maja bo izšlo

meddobje XI. 4

Uredil France Papež

umetniški prilogi

Arh. JURE VOMBERGAR, STAVBNA, KIPARSKA IN DEKORACIJSKA DELA

Slikar MILAN VOLOVŠEK, MEHIŠKI MOTIVI

darovi

N. N., Argentina, 15,70; dr. Marjan ajc, Argentina, 20; Albin Avguštin, Argentina, 15; N. N. Argentina, 10; Jože Škerbec, Argentina, 12; dr. Franc Zupan, Argentina, 11; prof. Franc Novak, Argentina, 15; N. N., Argentina, 5; Anton Gosar, Argentina 20; Alojzij Trpin, Argentina, 10; N. N. Argentina, 10; Dorjan Heller, Argentina, 25 novih pesov.

Dr. Jože Jagodic, Avstrija, 19 n. pesov; dr. Anton Ravnik, ZDA, 4 dolarje; Dot. Kosovel, Trst, 4100 lir; Helena Remec DA, 4 dolarje; N. N., Avstralija, 10 dolarjev; Branko Pogažnik, ZDA, 3,50 dolarje; p. Fortunat Zorman ofm, ZDA, 10 dolarjev; Janez Mohar, Čile, 2,50 novih pesov; Ivan Zver, Francija, 50 frankov. Jubilejni dar za Glas Ančka Menapace, Washington, ZDA, 14 dolarjev.

Podporna članarina

Prof. Pavle Verbič, Argentina, 30 n. pesov; Ana Čulik, Argentina, 30 novih pesov.

OPOZORILO

Vse založbe in knjižna uredništva, ki pošiljajo svoje publikacije Meddobju in Glasu v oceno ali v zameno za naše publikacije,

lepo prosimo, da knjige in periodike pošljejo izključno na naslov urednika revije Meddobje –

FRANCE PAPEŽ, Manuel García 5611 Carapachay FCB, Buenos Aires ARGENTINA

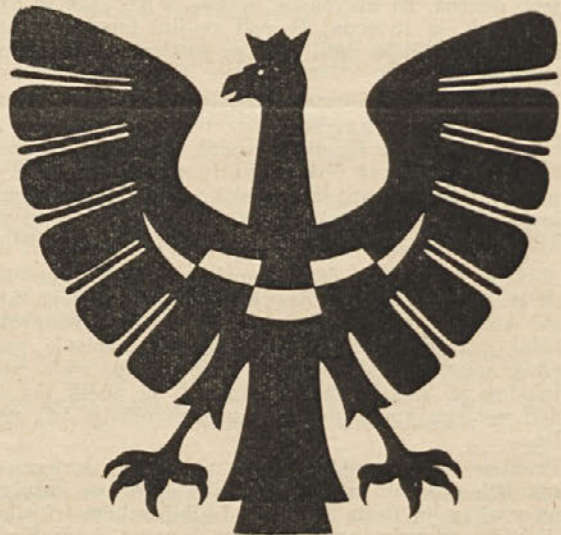
Le tako se obe uredništvi obvezeta, da bodo te publikacije najavljene.

2. knjiga XI. letnika

LOJZE ILIJA

huda
pravda

POVEST IZ DNI DOMOBRAVNEGA
BOJA ZA SVOBODO SLOVENCEV

Ovitek arh. JURE VOMBERGAR

352 strani

vezana 16 pesov ali 5 dolarjev
broširana 13 pesov ali 4 dolarje

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Ureja ga Nikolaj Jeložnik v imenu odbora. Tiska ga Editorial Baraga SRL, Pedernega 3253, Buenos Aires, Argentina. – Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. – Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción Cultural Eslovana) Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

CORREO
ARGENTINO
Suc. 6 y 7 (B)

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701